

DUSEK TAMÁS\*

## A LAKÓKÖRNYEZETI BIZTONSÁGÉRZET TELEPÜLÉSTÍPUSOK SZERINTI KÜLÖNBSÉGE MAGYARORSZÁGON

### URBAN-RURAL DIFFERENCES IN THE PERCEIVED NEIGHBOURHOOD SAFETY IN HUNGARY

#### ABSTRACT

This study examines the association between urban/rural residence and the perceived neighbourhood safety in Hungary. The main component in the neighborhood satisfaction is the subjective evaluation of safety. One obvious finding of previous research is that the best predictor of fear of crime is sex, at least from the socio-demographic variables.

In our research the spatial aspect was more important: the spatial differences overshadow the gender differences, in spite of the high level of spatial aggregation.

#### 1. Bevezetés

A lakóhelyi, lakókörnyezeti biztonságérzet az emberek hétköznapi életével, mindennapjaival, életminőségével, társas kapcsolataival, mentális állapotával szoros kapcsolatban álló, a hazai gyakorlatban mégis ritkán kutatott témakör. A biztonságérzetre vagy az általános életminőség egy elemeként, vagy az életminőség egyik befolyásoló tényezőjeként lehet tekinteni. Ezért azon környezeti jellemzők ismerete, amelyek befolyásolják a biztonságérzetet, vagy általában a lakóhelyi elégedettséget, egy érdekes, az emberek viselkedésének megismerésére és megértésére irányuló kutatási kérdésen túl nagy gyakorlati jelentőséggel is bír, amennyiben a környezeti jellemzők befolyásolhatók.

A kérdéskör komplexitását mutatja, hogy számos tudományág, így a politikatudomány, kriminológia, jogtudomány, szociológia, pszichológia, urbanisztika számára fontos kutatási téma. A térbeli dimenzió ugyanakkor sokszor méltánytalanul háttérbe szorul, leszámítva a fenti tudományágak területi kérdések iránt érzékenyebb alágazatait, a bűnözésföldrajzot (vagy kriminálgeográfiát, térkriminológiát) és a településszociológiát, annak ellenére, hogy a tér alapsajátosságából, a heterogenitásából fakadóan a jelenségnek nem képzelhető el a térbeli dimenzió bekapcsolása és a térbeli különbségek figyelembe vétele nélküli teljes körű leírása és magyarázata. Így az eredendően térbeli kérdésekkel foglalkozó tudományágak, a geográfia és a regionális tudomány is érintett a kutatásban.

Jelen tanulmány a lakókörnyezeti biztonságérzet egyik térbeli szempontjával, a biztonságérzet bizonyos elmeinek a városok és falvak közötti különbségével foglalkozik, egy országos kérdőíves felmérés eredményei alapján. Mindezek előtt, az első rész vázlatosan néhány általános kérdést tárgyal.

\* Prof. Dr. Dusek Tamás egyetemi tanár – Széchenyi István Egyetem.

## 2. Általános kérdések

### 2.1. A lakókörnyezet definiálhatósága

Maga a lakókörnyezet többféleképpen értelmezhető. Így megragadható mind térbeli, környezeti-ökológiai jellemzőkkel meghatározott szűkebb térségként, lokalitásként, mind a személyek közötti helyi kapcsolatok hálózataként. A félelemérzettel kapcsolatos számos kutatási kérdés közül alapvetőnek tekinthető, hogy milyen területi sajátosságoknak vannak rá akár önálló, akár más tényezőkkel (mint például az életkor, nem, családi állapot, végzettség, etnikum, munkaerő-piaci helyzet stb.) kapcsolatban álló hatásai.

Míg a lakóhely, lakcím többnyire egyértelműen definiálható, a lakókörnyezet területi kiterjedése többnyire nem határozható meg egyértelműen, mivel a települések nem egymástól éles határvonalakkal, falakkal elválasztott egységekből vagy szigetekből állnak. Az egységes definíciót a települések és településrészek nagymértékű beépítettségi, szerkezeti különbségei is nehezítik. Bármilyen szabatosan is definiálná egy területi kutató a lakókörnyezetet és annak kiterjedését, határait, az emberek konceptualizálása ettől eltérhet és ennek megfelelően a lakókörnyezetre vonatkozó kérdések területi érvénye is személyről személyre változhat, nemcsak a lakóhely objektív térbeli különbségei, hanem a lakókörnyezet eltérő konceptualizálása miatt is. A felmérések egy része a válaszadókra bízta a lakókörnyezet definíálását, ami így egy nem egységes, nem standard területi egységre fog vonatkozni, de legalább olyanra, amelyet a válaszadó értelmezni tud. Az ilyen felmérések nagyon eltérő területi léptékű válaszokat kapnak, amelyek a saját utca szintjétől a néhány utcányi környéken át a tízezresnél nagyobb városrészig terjednek; emellett megjelenik az ilyen környéket meghatározni nem tudók csoportja is.<sup>1</sup>

A térbeli viszonyokat leképező mentális folyamatok érdekes pszichológiai kutatási kérdéseket vetnek fel, de összességében az eltérő konceptualizálás extrém helyzetektől eltekintve nem jelenti a térbeli viszonyokkal kapcsolatos válaszok elemezhetetlenségét, csak egyfajta zavaró háttérzajként jelentkeznek. Jelen elemzés során a lakókörnyezetre, a lakás környékére és a településre vonatkozóan a biztonsággal kapcsolatos kérdéseknél csak a település lehetett az egyértelmű a válaszadók többsége számára, a lakókörnyezet valamennyire személyfüggő volt.

### 2.2. Az elemzés területi szintje

Jelen elemzés a településeket tekinti térbeli elemzési alapegységnek. Érdekes módon a biztonságra vonatkozó kutatások nagy része ennél vagy nagyobb területi egységekkel, nevezetesen országokkal, vagy kisebb egységekkel, a településen belüli lakókörnyezettel foglalkozik. Az utóbbi elemzésekben a térbeliség abban jelentkezik, hogy településen belüli különbségeket is tárgyalnak, az egyéb, általánosabbnak tekintett szociodemográfiai jellemzők mellett. Települési szintű magyarországi vizsgálatokat végzett például Tóth Antal (Hajdúböszörmény), Piskóti-Kovács Zsuzsanna (Miskolc, Miskolctapolca), Siskáné Szilasi Beáta és Csepeli György (Berente).<sup>2</sup> Az ilyen felmérésekben változó módon jelenik meg a településen belüli eltérések vizsgálata. Jelen elemzésben a településeken belüli településrészek nem elemzési egységként jelennek meg, hanem a lakókörnyezettel kapcsolatos attitűdök elemzésekor, de nem konkrét településekhez köthető módon, hanem a településtípusok (város-falu) lakókörnyezetének összehasonlítása révén.

A városok és falvak közötti különbséget általánosságban és elvileg lehetetlen definiálni, mivel bármely kritérium (szociológiai, történeti, jogi, közgazdasági, társadalomföldrajzi, méretbeli, funkcióra vonatkozó) abszolút érvénye ellen lehetne kifogásokat alkotni. Minden népességtömrőlés valahol a tanya-világváros kontinuumban foglal helyet, anélkül,



hogy bárhol közöttük éles határok lennének. Ez azonban nem gátolja a gyakorlati elemzéseket abban, hogy a települések nyilvánvaló méretbeli és funkcionális különbségei hatásait vizsgálja. A tanulmányban a jogi településdefiníciót alkalmazom, amely szoros kapcsolatban áll a méretbeli kategorizálással, és a városi jogállású településeken belül még három kategóriát különböztetek meg: a fővárost, a megyei jogú városokat és az összes többi várost. Ez a felosztás azért jó, mert nagyjából megegyezik a települések mérete alapján történő, és szintén alapvető kategorizálással. A kategóriák határvonalai némileg önkényesek, vannak „majdnem város falvak” és „majdnem falu városok”, de maguk a csoportok egésze egymástól elkülönültek tekinthető.

Módszertanilag a települések fekvése szerinti kategorizálással még indokolt lehetne kiegészíteni a jogállási vagy méretbeli csoportokat. Elsősorban a városok szomszédságában lévő, szuburbán falvak és a városoktól távoli falvak közötti különbség lehet érdekes. Ezenél a kategóriáknál nem a jogállási vagy méretbeli önkényesség, hanem a térbeli önkényesség jelentkezne, mivel a két kategória közötti átmenet nem éles. Másodsorban a tanyákon, külterületen élő népesség külön csoportba osztása lenne indokolt. Ezen területi megkülönböztetések alkalmazására az elemzés során azonban nem volt lehetőség.

### 2.3. A területi tényező, mint sajátos magyarázó változó értelmezése

A szociodemográfiai jellemzők és a viselkedés közötti kapcsolatok vizsgálata rendkívül komplex lehet, amennyiben több szociodemográfiai tényezőt együtt vizsgálunk, valamint a viselkedésre vonatkozó információk közötti kapcsolatokat is figyelembe kívánjuk venni. Ehhez képest a területi jellemző bevonása még komplexebbé teszi az egyes tényezők közötti lehetséges hatások körét és azok irányát is. Ennek az az oka, hogy a területi jellemzők az összes többi potenciális attribútum jellemző mellett, azokra ráarakódva, egyszerre jellemzik az embereket, vagyis mindenképpen egy új és sajátos elemzési dimenzióként jelennek meg. A térbeli szempont ezért a demográfiai és viselkedési jellemzőkhöz képest egy önálló, sajátos kategóriát alkot, amely lehet ok is (például a lakóhely befolyásolhatja a biztonságérzetet, a munkahely választását vagy a családi állapotot) és okozat is (például a biztonságérzet, a munkahely vagy a családi állapot befolyásolhatja a lakóhely választását). Az okság abszolút érvényű irányát sokszor nem is lehet eldönteni a térbeli és nem térbeli jellemzők között, gyakoribb az oda-vissza irányú, kölcsönös kapcsolat.

Amikor az oksági szálakat kívánjuk felderíteni, akkor néhány alapesetet azért meg lehet különböztetni egymástól. Először is, a területi tényező gyakorolhat direkt, közvetlen hatást a viselkedésre. Ennek legnyilvánvalóbb esete a klimatikus viszonyok és az időjárás hatása, a félelemérzetnél pedig a domborzati és növényzeti viszonyok. Másodszor, a területi tényezőnek indirekt, közvetett a hatása, mivel elsődlegesen direkt hatást a szociodemográfiai jellemzők területi eloszlására gyakorol, mind az emberek mobilitása, mind a belső területi folyamatok révén. Harmadszor, a szociodemográfiai tényezők hatással vannak a lakóhelyválasztásra, és ekkor a szociodemográfiai tényezők egyszerre gyakorolnak direkt hatást a területi jellemzőkre és a viselkedési jellemzőkre is. A magyarázat negyedik típusa, hogy a szociodemográfiai változók a lakóhelyválasztáson keresztül befolyásolnák a viselkedést. Ez egy területi kutató által elfogadható lehetőség, de a főáramú szociológiai elemzésben ritkán találkozhatunk vele.

### 2.4. A lakókörnyezeti biztonság szubjektív megítélése: okok és következmények

A lakókörnyezeti elégedettséggel szoros kapcsolatban áll a környezet biztonságának szubjektív megítélése. A szubjektív megítélésben a korábbi kutatások számos olyan jellemzőt azonosítottak be, amelyek konkrét földrajzi környezettől és történelmi korszaktól



függetlenül szerepet játszanak a félelemérzet alakulásában, de nagyságuk, jelentőségük eltérő lehet az egyes társadalmakban, térségekben és időszakokban. Ezek közé tartozik a korábbi személyes élettapasztalat, különösen, ha szerepel közte a bűntény áldozatává válás vagy közeli hozzátartozó áldozattá válása. Nem elhanyagolható a média szerepe, amely a rendkívüli bűnügyi események részletes tárgyalása révén felnagyíthatja a bűntény áldozatává válás tényleges esélyét. A nem és az életkor egyértelműen, számos kutatás által igazoltan jelentősen befolyásolja a félelemérzetet: a nők és az idősebbek félelemérzete lényegesen magasabb, mint a férfiaké és fiatalabbaké. Ezen túlmenően a személyes sebezhetőség, fizikai erő különbségei is fontosak, bár utóbbi kapcsolatban van az életkorral és a nemi hovatartozással is.<sup>3</sup>

A bűnügytől való félelem érzete egyéni szinten pszichológiailag káros, emellett viselkedési hatásként korlátozhatja a szabad mozgást. A szomszédság szintjén a félelem csökkenti a szomszédsági kapcsolatokat, szálakat, kohéziót, bár a kapcsolat fordított irányban is érvényesül. A félelem érzése megnöveli a bűntény áldozatává válásáról alkotott valószínűséget, és cselekvési következményként például az esti, éjszakai közterületen tartózkodás elkerüléséhez vezethet, amely csökkentheti egyes társasági, társadalmi programokban való részvételt. Bizonyos közösségi terek kiürülhetnek, a magas félelemérzet mellett a lakás önkéntes börtönné válhat. Ha egy helyi közösségben a félelemérzet túl magas szintre növekszik, akkor az összeomolhat. A félelemérzet a biztonsági intézkedések magasabb szintjét ösztönzi, például több zárat, rácsot, riasztók alkalmazását. Ez járhat pozitív vonásokkal, a biztonsági intézkedések csökkenthetik a félelemérzetet, de extrém mértékük már inkább nem kívánatos eredményekre vezető. Mindemelllett a magasabb félelemérzet gyakran jár együtt a szigorúbb büntetések elvárásával az igazságszolgáltatás részéről.<sup>4</sup>

## 2.5. A lakókörnyezeti biztonság és félelemérzet vizsgálata és jelentése

A bűnügytől való félelemérzés felmérésére irányuló vizsgálatok sokféleképpen képesek árnyalttá tenni annak mérését. Abban elég általános az egyetértés, hogy a félelemérzés tárgya a „hétköznapi” bűncselekményekre korlátozódik, és vagy nem foglalkozik a fehér-galléros bűnözéssel, vagy teljesen máshogyan kezeli azt. Azok a vizsgálatok, amelyeknek nem a félelemérzet vizsgálata az elsődleges célja, kevesebb, olykor csak egyetlen kérdést tudnak feltenni. Ez a globális vagy nem specifikált félelem leggyakrabban a következőhöz hasonló (sokféleképpen megszövegezhető) kérdéssel mért: lakásának környékén veszélyes sötétedés után egyedül sétálni? Az ilyen jellegű kérdést egyrészt azért éri sokszor kritika, mert túlságosan is hipotetikus helyzetre kérdezhet rá, amiről esetleg nincs konkrét személyes ismerete az illetőnek, mert nem szokott sötétedés után egyedül sétálni. Az az érzés, amit egy sötétedés után egyedül sétáló ember érez, valamint az ezt a szituációt elképzelő ember érzése, különbözik egymástól. A kérdés ezen túlmenően csak az estére vagy éjszákára vonatkozik, nem specifikálja a veszélyesség mértékét és jellegét, valamint a szomszédságot, környéket sem, azt a válaszadóra bízva. Másrészt vajon a kérdésre adott válasz alapján mire lehet következtetni: a bűnözéssel kapcsolatos érzelmi állapotra, a bűntény áldozatává válás szubjektíven megítélt valószínűségére általánosságban vagy a válaszadó saját magára vonatkoztatva? A személyes félelemérzetre és biztonságra, vagy a bűnözéstől való általános félelemre? Valaki, aki azt mondja, hogy nem érzi magát teljesen biztonságban, ezzel egy olyan kockázatot is megfogalmazhat, ami ténylegesen nem érvényesül, mert a félelemérzet miatt elkerüli az éjszakai sétálást.<sup>5</sup> A szubjektív elem csökkentésére az általános kérdés megfogalmazható olyan módon is, hogy lakása környékén (mondjuk 500 méteres vagy 5 perces sétáláson belüli körzetében) van-e olyan helyszín, ahol nem sétálna éjszaka? Bárhogyan fogalmazzák is meg azonban a kérdést, egy kérdéssel nem lehet pél-



dául a különféle típusú bűntényeket specifikálni (például rablótámadás, fegyveres rablás, leütés, megkéselés, gyilkosság, nemi erőszak, kóbor kutyák támadása).

A több kérdést tartalmazó felmérések vagy kifejezetten a biztonság és félelemérzet vizsgálatára irányulnak, vagy az a felmérésen belüli lényeges pontot jelent. Ezen belül a vizsgálat lehet nagyobb térségre (országra) vonatkozó, amelyben a térbeli különbségek többnyire nem jelennek meg, vagy egy kisebb térségre, településre, ahol a településen belüli különbségek is elemezhetők többnyire.

A több kérdéses felmérések egyik pontosítási iránya az általános félelemérzetre rákérdezésen túl a bűntények típusának a megkülönböztetése. A másik az általános félelemérzet és a szűkebb lakókörnyezetben, tömegközlekedési eszközön, valamint a lakáson belül érzett félelemérzet, továbbá a nappali és esti, éjszakai félelemérzet megkülönböztetésére irányul. Számos további pontosítási lehetőség felmerül. Így például a lakáson belüli biztonságérzetben megkülönböztethető a károkozástól, a lopástól, a rablástól és a személyes támadástól való félelem.

Mindezen mérési lehetőségeket három széles csoportba sorolják: kognitív, érzelmi (afektív) és viselkedési (utóbbi konatívnak, akaratinak is nevezett) kategóriákra. A kognitív kérdések az áldozattá válás valószínűségére vonatkozó szubjektív érzést kívánják megragadni. Mindezt a külső, objektív valósághoz lehet hasonlítani, például a környék bűnügyi statisztikáihoz. Ugyanakkor ez a félelemérzettel nem feltétlenül áll kapcsolatban: az áldozattá válás alacsony szubjektív valószínűsége párosulhat magas félelemmel és fordítva. Az érzelmi típusú kérdések a globális félelemérzetet próbálják meg feltárni. Végül, a viselkedési típusú kérdések az emberek akcióira irányulnak, amelyeket a félelemérzet kiválthat. Ugyanakkor, ez utóbbi kérdések sem képesek a tényleges viselkedést megragadni, csak azt, hogy mit mondanak az emberek a tényleges viselkedésről. A kategorizálásra jellemző, hogy a térbeli aspektus nem jelenik meg benne direkt módon.

### 3. Empirikus elemzés

#### 3.1. Az elemzés adatbázisa, az adatok forrása

Az elemzés egy 2013. év végén megvalósult országos reprezentatív kérdőíves felmérésen alapul, amelyet a TÁRKI Társadalomkutató Intézet végzett el. A minta elemszáma 2031 fő volt. A négy településkategória almintái külön-külön legalább 379 főt (Budapest) tartalmaztak. A vizsgálat a társadalmi-gazdasági konfliktusok feltárását célozta, vagyis nem elsősorban a biztonságérzetre irányult, de nemcsak a globális biztonságérzetre vonatkozó kérdést tartalmazott.

#### 3.2. A globális biztonságérzet

A globális biztonságérzetre vonatkozó kérdés így hangzott: *hogyan érzi Ön, lakóhelye környékén sötétedés után mennyire biztonságos egyedül sétálni?* A válaszokat a teljesen biztonságos (4) és az egyáltalán nem biztonságos (1) végponttal rendelkező négyfokozatú skálán lehetett megadni. (1. táblázat) Az eredmények nem meglepők, az intuíciónkkal és az általános korábbi tapasztalatokkal egybehangzóan Budapesten a legkisebb a szubjektív biztonságérzet (az átlag 2,57) és a falvakban a legnagyobb (az átlag 2,89). A férfiak biztonságérzete mindenhol nagyobb a nőknél (átlagosan 0,15-el), a legkisebb a különbség a nemek között a legbiztonságosabb falvakban.



**1. táblázat. A lakóhely környékén sötétedés után mennyire biztonságos egyedül sétálni? (A válaszadók százalékában)**

Településtípus	Egyáltalán nem biztonságos	Nem biztonságos	Biztonságos	Nagyon biztonságos	Átlagpontoszám*
Budapest	6,1	34,5	55,5	3,9	2,57
Megyei jogú város	3,6	25,2	64,8	6,3	2,74
Többi város	3,9	17,3	69,9	9,0	2,84
Falu	2,1	18,8	67,2	12,0	2,89
Együtt	3,7	22,5	65,5	8,4	2,79

\* 1 pont: egyáltalán nem biztonságos – 4 pont nagyon biztonságos

*Forrás:* Gazdasági és társadalmi konfliktusok kérdőíves felmérés, 2013

Csaknem ugyanezt a kérdést tartalmazta az EU-SILC 2013-as felmérése. („Mennyire érzi magát biztonságban sötétedés után, ha a lakóhelye környékén sétál?”) Sajnos a vizsgálatot ismertető kiadvány a kérdésre adott válaszokat nem részletezte, csak egy ehhez nagyon hasonló kérdését: biztonságérzet a lakóhely környéki közterületen sötétedés után, a válaszlehetőségek: nagyon veszélyben érzi magát, kicsit veszélyben érzi magát, eléggé biztonságban érzi magát, nagyon biztonságban érzi magát.<sup>6</sup> Az eredmények egyezők annyiban, hogy a falvakban a legnagyobb a biztonságérzet, viszont az EU-SILC felmérésben ezt Budapest, az egyéb városok és a megyei jogú városok követik. A másik eltérés, hogy az EU-SILC felmérésben jóval nagyobb az aránya a skála mindkét szélét választóknak, vagyis mind a nagyon veszélyes, mind a nagyon biztonságos kategóriának.

A korábbi kutatások egybehangzó eredménye, hogy a demográfiai változók közül a nem a legjobb előrejelzője a bűnügytől való félelemnek: a nők szubjektív félelemérzete minden felmérés szerint magasabb a férfiakénál, azzal együtt, hogy a bűntény áldozatává válásuk objektív valószínűsége kisebb.<sup>7</sup> Jelen kutatásban és ennél a kérdésnél a területi szempont ugyanakkor jelentősebbnek bizonyult a nemi különbségeknél, akármilyen módon is hasonlítjuk össze a két tényezőt. A falvakban a nők átlaga 2,84, Budapesten a férfiak átlaga 2,66 lett, vagyis a területi különbségek jócskán kompenzálják a nemi különbségeket, annak ellenére, hogy a területi szempont nagyon aggregált formában jelenik csak meg. Egy részletesebb térfelosztású vizsgálat nyilván még ennél is nagyobb területi eltéréseket eredményezett volna, a nemi különbségeket viszont nem lehet további altényezőkre bontani.

### 3.3. A biztonságérzet további mutatói

A bűnözéstől való félelem további kérdésekben is megjelent. Ez azért szerencsés, mert, mint korábban utaltam rá, a globális félelemre irányuló kérdés, amely nem különbözteti meg egymástól a lehetséges bűntényeket, a vagyon és személy elleni támadásokat, valamint hipotetikus és nem reális szituációkra kérdez rá, bizonytalan lehet és túlbecsülheti a félelemérzetet.<sup>8</sup> Ez jól látszik a következő kérdésre adott válaszok eredményén: „Szokott-e Ön félni a bűnözőktől, ha éjjel egyedül van a lakásában/házában?” A válaszok teljes átlaga (ugyanúgy skálázva, mint az előzőt, vagyis 4 a soha válasz, 1 a mindig válasz) 3,48, szemben az előző kérdés 2,79-es átlagával (2. táblázat). Ez mindenesetre egy sokkal konkrétabb félelemérzetet jelent, amit a válaszadók 59%-a soha, 33%-a ritkán érez. Ennél a kérdésnél ugyanakkor a nemek közötti különbségek meghaladták a településtípusok közöttieket: az utóbbiak értéke 0,14, az előbbieké 0,42. Ez a típusú félelemérzet tehát inkább személyfüggő (és emellett nagyobb azoknál, akik már voltak áldozatok, mint az ebben a felmérésben is egyértelműen kiderül), bár a környezet ebben is szerepet játszik. A két kérdés közötti kapcsolatból az látszik, hogy aki fél a lakásában, az fél az utcán is, viszont fordítva ez nem igaz, aki fél az utcán, nem feltétlenül fél a lakásában. Ezek az eredmények alátámasztják azt a korábbi felismerést, hogy a globális félelemérzet és a személyes, konkrét félelemérzet közötti kapcsolat nagyon gyenge.



**2. táblázat. Szokott-e Ön félni a bűnözőktől, ha éjjel egyedül van a lakásában/házában?**

Településtípus	Mindig	Gyakran	Néha	Soha	Átlagpontoszám*
Budapest	1,88	4,83	44,50	48,26	3,38
Megyei jogú város	2,66	6,28	33,09	57,73	3,45
többi város	2,29	5,20	30,89	61,47	3,51
Falu	1,36	6,61	28,14	63,22	3,52
Együtt	2,02	5,76	33,04	58,79	3,48

\* 1 pont: mindig – 4 pont: soha

Forrás: Gazdasági és társadalmi konfliktusok kérdőíves felmérés, 2013

A lakókörnyezet biztonságának relatív, országos átlaghoz képesti megítélésére vonatkozó kérdés úgy szólt, hogy „annak az esélye, hogy valaki betörés vagy erőszakos támadás áldozata legyen. Hogyan értékeli a lakóhelyét az országos átlaggal összehasonlítva az alábbiak alapján?”. Budapest és a megyeszékhelyek között nem volt különbség, utóbbiak értéke kicsit nagyobb csak Budapestnél, a kisvárosok relatív biztonságát jobbnak ítélték, a falvakét pedig a legjobbnak (3. táblázat). Az országos átlag 2,19 lett, ami azt jelenti, hogy átlagosan kedvezőbbnek ítélték a válaszadók lakókörnyezetük biztonságát az országos átlaghoz képest (az azzal megegyező szintet a 2,5-es eredmény jelentette volna). A válaszok az életkor szerint sem különböznek érdemben, a falvakat leszámítva a középkorúak egy kicsit ítélik meg rosszabbul a helyzetet átlagosan. A kérdés nemek közötti különbségei nem jelentősek, itt is meghaladják a nemi különbségeket a településtípusok szerinti eltérések.

**3. táblázat. A lakókörnyezet országos átlaghoz viszonyított relatív biztonságának megítélése**

	együtt	férfiak	nők	fiatalok	középkorúak	idősek
Budapest	2,38	2,43	2,33	2,34	2,42	2,38
Megyei jogú város	2,43	2,39	2,46	2,40	2,51	2,38
többi város	2,15	2,15	2,15	2,06	2,30	2,08
Falu	1,95	1,99	1,92	2,00	1,92	1,94
Együtt	2,19	2,19	2,19	2,17	2,25	2,16

Forrás: Gazdasági és társadalmi konfliktusok kérdőíves felmérés, 2013

A lakókörnyezet biztonságának megítélése, korábbi kutatásokkal megegyező módon, kapcsolatban áll a szomszédokkal való viszonytal.<sup>9</sup> Ennek az is lehet a magyarázata, hogy a jóban lévő szomszédok jobban is figyelhetnek egymásra, segítőkészebbek, valamint a konfliktuskereső személyiségek, akiknek a szomszédjaikkal is vannak vitáik, a közbiztonságot is rosszabbnak ítélik meg. Akiknek a szomszédokkal való kapcsolata teljes mértékben vagy nagyon terhelt, azoknál csak 2,36 a sötétedés utáni biztonságos sétálásra vonatkozó kérdés átlaga, míg a konfliktusokkal nem rendelkezőknél 2,84. A kapcsolat jellegében a településtípusok szerint nem fedezhető fel különbség, csak abban, hogy minél nagyobb településekből áll a településkategória, annál nagyobb a szomszédsági konfliktusokat megemlítő aránya.

**JEGYZETEK**

1. Ezekről a kérdésekről lásd részletesebben: Lee–Guest (1983) és Mullins (1973).
2. Lásd: Tóth A. (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. Doktori értekezés, Debreceni Egyetem; Piskóti-Kovács Zsuzsanna (2014): A bűnözésföldrajz modern irányzatainak alkalmazási lehetőségei különböző területi szinteken. Doktori értekezés, Miskolci Egyetem; Piskóti-Kovács Zsuzsanna–Siskáné Szilasi Beáta (2012): Criminal geographical analysis of three districts in Miskolc from the aspect of the tendencies of Hungary and the European Union. In: Berghauer S., Dnyisztrjanszkij M., Fodor Gy., Gönczy S., Izsák T.,

- Molnár J., Molnár D. I. (eds.): Social geographical challenges in the Eastern Central Europe of the XXI. century: International geographical conference. Siskáné Szilasi Beáta–Csepeli György (2014): Közbiztonság és bűnözés. In: Szabó-Tóth Kinga (szerk.): Berente komplex szociológiai elemzése. 30–38. old.
3. További részleteket lásd például: Korinek László (1995): Félelem a bűnözéstől. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest; Hale, C. (1996): Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4, 79–150.; Horváth Helga–Tóth Péter (2015): A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon. In: Bugovics Zoltán–Tóth Péter (szerk.) *Gazdasági és társadalmi konfliktusok a szubjektív jóllét és biztonságérzet megközelítésében*. L'Harmattan, Budapest. 189–210. old.; Barabás Andrea Tünde (2014): Victimisation and fear of crime. *European Police Science and Research Bulletin*. Issue 10, Summer, 20–23. old.
  4. Részletesebben és itt nem érintett további kérdéseket lásd például: Korinek (2015): i. m.; Hale (1996): i. m.
  5. Lásd: Ferraro, K. F.–LaGrange, R. L. (1987): The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57, 70–101. old.; Killias, M.–Clerici, C. (2000): Different measures of vulnerability in their relation to different dimensions of fear of crime. *British Journal of Criminology*, 40, 437–450. old.
  6. Lásd: A jóllét magyarországi indikátorrendszere 2013. (2014) KSH, Budapest.
  7. Lásd: Hale (1996): i. m.; Snedker, K. A. (2015): Neighborhood conditions and fear of crime: a reconsideration of sex differences. *Crime and Delinquency*, 61, 45–70. old.
  8. Lásd: Hale (1996) i. m.; Farrall, S. J.–Bannister, J. D.–Gilchrist, E. (1997): Questioning the measurement on the „fear of crime”. *British Journal of Criminology*, 37, 658–679. old.
  9. Lásd például: Piskóti-Kovács Zsuzsanna–Siskáné Szilasi Beáta (2012): Criminal geographical analysis of three districts in Miskolc from the aspect of the tendencies of Hungary and the European Union. In: Berghauer S., Dnyisztrjanskij M., Fodor Gy., Gönczy S., Izsák T., Molnár J., Molnár D. I. (eds.): Social geographical challenges in the Eastern Central Europe of the XXI. century: International geographical conference.

## FELHASZNÁLT IRODALOM

- A jóllét magyarországi indikátorrendszere 2013. (2014) KSH, Budapest.
- Barabás Andrea Tünde (2014): Victimisation and fear of crime. *European Police Science and Research Bulletin*. Issue 10, Summer, 20–23. old.
- Farrall, S. J.–Bannister, J. D.–Gilchrist, E. (1997): Questioning the measurement on the „fear of crime”. *British Journal of Criminology*, 37, 658–679. old.
- Ferraro, K. F.–LaGrange, R. L. (1987): The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57, 70–101. old.
- Hale, C. (1996): Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4, 79–150. old.
- Horváth Helga–Tóth Péter (2015): A szubjektív biztonságérzetet befolyásoló tényezők Magyarországon. In: Bugovics Zoltán–Tóth Péter (szerk.) *Gazdasági és társadalmi konfliktusok a szubjektív jóllét és biztonságérzet megközelítésében*. L'Harmattan, Budapest. 189–210. old.
- Killias, M.–Clerici, C. (2000): Different measures of vulnerability in their relation to different dimensions of fear of crime. *British Journal of Criminology*, 40, 437–450. old.
- Korinek László (1995): Félelem a bűnözéstől. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Lee, B. A.–Guest, A. M. (1983): Determinants of neighborhood satisfaction: A metropolitan-level analysis. *Sociological Quarterly*, 24, 287–303. old.
- Mullins, P. (1973): Neighborhood perception and the effects of forced residential mobility. *Journal of Sociology*, 9, 45–48. old.
- Piskóti Zsuzsa (2012): The statistical analysis of the position of the subjective safety in the tourism-frequented Miskolc-Tapolca. In: Strba, L. (editor): „Geotourism and its implications” International PhD. Conference. Kassa: TU Košice, 2012. 99–102. old.



- Piskóti-Kovács Zsuzsanna (2014): A bűnözésföldrajz modern irányzatainak alkalmazási lehetőségei különböző területi szinteken. Doktori értekezés, Miskolci Egyetem.
- Piskóti-Kovács Zsuzsanna–Siskáné Szilasi Beáta (2012): Criminal geographical analysis of three districts in Miskolc from the aspect of the tendencies of Hungary and the European Union. In: Berghauer S., Dnyisztrjanskij M., Fodor Gy., Gönczy S., Izsák T., Molnár J., Molnár D. I. (eds.): Social geographical challenges in the Eastern Central Europe of the XXI. century: International geographical conference. 375–382. old.
- Siskáné Szilasi Beáta–Csepeli György (2014): Közbiztonság és bűnözés. In: Szabó-Tóth Kinga (szerk): Berente komplex szociológiai elemzése. 30–38. old.
- Snedker, K. A. (2015): Neighborhood conditions and fear of crime: a reconsideration of sex differences. *Crime and Delinquency*, 61, 45–70. old.
- Tóth Antal (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. Doktori értekezés, Debreceni Egyetem.